

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Ett hjälmfragment, sannolikt från mellersta Sverige

Nerman, Birger

Fornvännen 1953(48), s. 123-124 : ill.

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1953_123

Ingår i: samla.raa.se

SMÄRRE MEDDELANDEN

ETT HJÄLMFRAGMENT, SANNOLIKT FRÅN MELLERSTA SVERIGE

I den efter Richard Dybecks död 1877 påföljande år av Statens Historiska Museum förvärvade samling antikviteter, som där bär inv.-nr 6263, ingår som specialnummer 32 det här i fig. 1 avbildade bronsföremålet. Inga uppgifter om fyndort föreligga. Föremålet bär tydliga spår av brand, bl. a. smärre bitar av kol och brända ben.

I inventariet finnes ingen bestämning av föremålets art. Det erbjuder emellertid inga svårigheter att se, att det här är fråga om en avbruten bit av toppribban till en hjälmkam från Vendeltid, som t. ex. Stolpe och Arne, Graffältet vid Vendel (Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens monografier nr 3) pl. V fig. 1 (grav I), pl. XXX fig. 4 (grav XI) eller pl. XXXVI fig. 4 (grav XII). Bägge ändpartierna ha på vårt fragment tvärgående rännor; det har varit naturligt, att ribban gått sönder vid dessa. I dem ha som på de anförda Vendelhjälmarna tenar från kammen varit inpassade och fasthållit toppribban. På vårt fragment ha dessa dock gått helt igenom ribban, medan de på Vendelhjälmarna från gravarna I och XII — från grav XI äro fragmenten för små att tillåta en bedömning — tenarna icke nå helt igenom ribban.

Dybeck bedrev huvudsakligen sina undersökningar i de centrala svealandskapen, Mälar- och Hjälmjarlandskapen. I hans publikationer finnas emellertid vid skildringar av de av honom verkställda utgrävningarna, mig veterligt, ingen pjäs omnämnd, som kunde passa in på vårt hjälmfragment. Kanske har han snarast förvärvat pjäsen från någon, som anträffat den vid tillfällig grävning i en brandgrav.

Möjligen sammanhör med hjälmkamfragmentet det i fig. 2 avbildade säljebeslaget av brons i form av en remtunga, vilket i Statens Historiska Museums inventarium följer närmast, som nr 33, i den ovannämnda Dybeckska samlingen. Det har samma patina och visar liknande spår av bränning som hjälmfragmentet. Det passar också i tiden, då det har en bland den äldre Vendeltidens remtungor mycket vanlig form; jfr t. ex. Stolpe och Arne, a. a. pl. VIII fig. 10, 12 (grav I), pl. XLII fig. 6 (grav XIV).

Fig. 1. Fragment av toppskivan av brons till hjälmkam. Okänd fyndort. 1/1. — Fragment of bronze of the top lath of a helmet crest. Place of finding unknown.

Fig. 2. Beslag till bronsölja. Okänd fyndort. 1/1. — Plate of belt buckle of bronze. Place of finding unknown.

Då hjälmkamfragmentet i den Dybeckska samlingen härrör ifrån en brandgrav, visar detta, att även brandgravar ifrån Vendeltid i Mellan-Sverige kunna ha krigarutrustning med bl. a. hjälm. I och för sig är det ju heller icke förvånande, att hjälmar i Svealand icke varit ett privilegium för utrustningen av de döda i de rika båtgravarna med skelett, från vilka de hittills varit kända. Det kan i detta sammanhang nämnas, att från Gotlands Vendeltid lämningar av hjälmar av mig kunnat konstateras ifrån ett 15-tal gravar och av dessa de flesta brandgravar.

Birger Nerman

TVÅ ÖSTLIGA BRONSARMBAND FRÅN 1000-TALET, FUNNA I UPPLAND.

I avhandlingen »Die Verbindungen zwischen Skandinavien und dem Ostbaltikum in der jüngeren Eisenzeit» (= Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens Handlingar 40: 1, 1929), sid. 165 ff. samt i uppsatserna »Några skånska järnåldersfynd» (i »Från stenålder till rokokko, Studier tillägnade Otto Rydbeck den 25 augusti 1937», sid. 78 ff.), »Einige auf Gotland gefundene ostbaltische Gegenstände der jüngeren Eisenzeit» (i Öpetatud Eesti Seltsi Toimetused XXX, 1938, sid. 471 ff.) och »Einige auf Gotland gefundene wotische Hufeisenfibeln des 11. Jahrhunderts» (i Apophoreta Tartuensia, 1949, sid. 140 ff.) har jag behandlat de mig bekanta importföremålen i Sverige ifrån tiden ca 800 — ca 1100 ifrån Estland, Lettland, nedre Memelområdet och den sydväst om Leningrad belägna delen av Ingermanland. (I den första och tredje av dessa skrifter